

Sinno ni Jose Maria Sison?

(Maikapat a paset)

TI PROPESOR ITI LUBONG

Kalpasan a rimmuar iti pagbaludan, adu dagiti imbitasyon kenni Joema tapno mangted kadagiti panagadal, bitla, interbyu, ken dadduma pay a ligal nga aktibidad iti uneg ken ruar ti pagilian. Ginundawayan ni Joema dagitoy nga oportunidad tapno isaknap dagiti panagbuya ken programa ti nailian demokratiko a tignayan.

Nagsubli ni Joema kas *researcher* ken propesor ti Unibersidad ti Pilipinas (UP). Manipud Abril 15 inggana Mayo 15, 1986, nangted isuna ti serye dagiti lektura iti Asian Center ti UP maipanggep iti Krisis ken Rebolusyon a Pilipino a nangamiris ken nangdillaw iti rehimen nga Aquino ken agturturay a sistema. Impakita na a nupay nasukatan ti presidente, kalitatibo a nagtalinaed ti bulok a sistema.

Nagbalin a chairman ni Joema iti Komisyon para iti panangbukel iti Partido ng Bayan (PnB), maysa a ligal a partido a lumaok iti eleksyon ti Mayo 1987. Kalpasan a maibangon ti PnB idi Agosto 31, 1986, nangrugin dagiti lektura na iti nadumaduma a pagilian. Umuna nga inimbita ken inisponsoran isuna dagiti organisasyon idia New Zealand ken Australia. Nasurok maysa a bulan a naglektura isuna iti dandani amin a mayor nga unibersidad iti nadumaduma

a syudad ti dua a pagilian. Nagbitla met isuna iti komunidad dagiti Pilipino ken kadagiti organisasyon dagiti mangmangged sadiay.

Idi maikadua a lawas ti Oktubre 1986, napan ni Joema idia Thailand tapno agbitla iti maysa nga unibersidad ken awaten ti Southeast Asia WRITE award nga ited ti prinsipie ti Thailand para iti koleksyon dagiti daniw na a naiwarnak iti libro a *Prison and Beyond*. Nakaporpormal ti seremonya iti panangawat na iti parangal. Kas panagraem ken panagsaludo, nagtung-ed ken nagtamed bassit ni Joema iti prinsipie ti Thailand a nangipaay iti parangal. Segun kenni Joema, “Idi aw-awatek ti parangal, naragsakanak iti kabaliktad

ti sitwasyon, napanunot ko iti bagik, addaak ditoy, itay laeng nabiiit a nawayawayaan manipud iti nasurok walo a tawen a pannakabalud ken nadagsen a tortyur iti babaen ti rehimen a Marcos, ken ita ket padpadayawan ken ikikkan iti parangal ti monarkiya ti Thailand para kadagiti daniw nga insurat ko iti uneg ti pagbaludan.” Naan-anáy ti panangawat ti Thailand kenni Joema. Iti Oriental Hotel no sadino a pinadagús da isuna, naikabil ti maysa a pammadayaw a mangsalsaludo kadagiti mannurat iti lubong, karaman ti nagan ni Joema.

Manipud idia Thailand,

Ni Joema idi naibangon ti Partido ng Bayan, 1986

dimmaw-as ni Joema iti maysa a lawas iti Pilipinas tapno alaen ti *visa* na (pammalubos ti maysa a pagilian a pastreken ti maysa a dayo) sakbay a mapan idia Japan idi maudi a lawas ti Oktubre. Naglektura isuna iti nasurok 12 mayor nga unibersidad idia Tokyo ken dadduma pay a syudad ti Japan. Nagbitla pay isuna iti nadumaduma nga organisasyon masa, mangmangged, ken politikal a partido. Pinalugodan na met dagiti interbyu ti midya. Nagtalinaed isuna idia Japan inggana maikadua a lawas ti Disyembre.

Bayat nga adda idia Japan, nadamag ni Joema ti panangkidnap, panangtortyur, ken panangpatay ti Reform the AFP Movement (RAM) kenni Rolando Olalia, chairman ti Kilusang Mayo Uno idi Nobyembre 13, 1986. Kayat ni Joema ti agsubli iti Pilipinas ngem binalakadan dagiti gagayyem ken kakadua a saan pay aglalo ta natakwatan da a nakapakat ti maysa a *coup plot* nga Oplan God Save the Queen ti RAM nga agpangpanggep a patakyaen ni Aquino, itakder ti *military junta* (rehimen militar), ken patayen ni Joema iti panagsubli na iti Pilipinas.

Nagturong ni Joema idia Hongkong para iti maysa a lekturaiti Hong Kong University. Nakilangen isuna kadagiti *overseas Filipino workers* (OFW) sadiay. Ni Julie laengen ti nagsubli iti Pilipinas idi panawen ti paskua tapno idanon ti mensahe ni Joema mainaig iti saan na nga iyaannugot iti indeklara a *sispayr* ti National Democratic Front of the Philippines (NDFP) manipud Disyembre 10, 1986 inggana Pebrero 8, 1987 ken tapno ammuen ti abiso dagiti kakadua maipanggep kenkuana gapu iti panagirteng ti politikal a sitwasyon iti Pilipinas. Tuloy-tuloy dagiti pammadakes ti reaksyonaryo a militar ken gobyerno laban kenni Joema ken panangpatay kadagiti militante a lider ken aktibista. Iti panagsubli ni Julie idia Hongkong idi umuna a

Iggem ni Joema ti maysa kadagiti sumagmamano a trofeo a naawat na kas pammadayaw iti naaramidan na kas mannurat

lawas ti Enero 1987, awit na ti abiso dagiti kakadua nga ituloy pay ni Joema dagiti lektura na iti dadduma a pagilian gapu ta agtultuloy a pumudpudot ti sitwasyon ken target isuna ti asasinasyon dagiti kabusor.

Napan ni Joema idia India idi Enero 8, 1987. Napunno ti dua a lawas nga iskedyul na iti panaglektura kadagiti unibersidad, komperensya iti midya, bitla, ken kadagiti asembleya nga inorganisa ti nadumaduma nga organisasyon kadagiti syudad ti New Delhi, Bangalore, Madras, ken Madurai. Babaen iti daytoy, nakaipundar iti silpo iti baet dagiti partido ken organisasyon masa iti Pilipinas ken India.

Manipud iti India, napan ni Joema idia Amsterdam, Netherlands idi Enero 22, 1987 para kadagiti lektura kadagiti pagilian iti Western Europe. Simmabat kenkuana sadiay ti damag manipud iti Pilipinas a panangmasaker ti rehimen Aquino kadagiti mannalon nga agmarmartsa iti Mendiola.

Maibilang kadagiti nakairussuatan dagiti lektura na iti unibersidad, bitla, ken interbyu iti midya dagiti pagilian a Norway, Sweden, Denmark, Belgium, West Germany, France, England, Switzerland, Italy, Algeria, Greece, Spain, Portugal, kdpay.

Nagturong ni Joema iti dadduma pay a pagilian tapno makisinnukat iti pannirigan ken kapadasan iti nadumaduma a politikal a puersa. Idia Algeria, nagbalin a bisita isuna ti liderato ti Palestinian Liberation Organization. Nagbalin met isuna a bisita dagiti agturturay a partido ken organisasyon a nangimbitar kenkuana iti North Korea, China, East Germany, Yugoslavia, Albania, Nicaragua, Cuba, ken Mexico.

Nakaawat met ni Joema ti adu nga imbitasyon manipud iti US— kadagiti grupo iti akademya, propesyonal, pangtao a karbengan, unyon ti

mangmangged. Karaman ditoy ti Human Rights Program ti Harvard University idiy Massachusetts ken San Francisco Bar Association idiy California. Ngem saan a nakapan ni Joema kadagitoy nga imbitasyon gapu iti panangipaidam ti gobyerno ti US a maikkan isuna iti *visa*.

Ni Joema iti maysa nga internasyonal nga okasyon para iti pananglagip kenni Mao Tse Tung

Ti panagbiahe ni Joema ket nangitulod kenkuana iti nasurok 60 unibersidad idiy Oceania, Asia, ken Europe. Narugian, napairutan, ken napadur-as ti silpo ti partido ken dagiti organisasyon masa iti Pilipinas iti nadumaduma a partido ken organisasyon masa iti dadduma a pagilian. Naparegta manen ti rebolusyonaryo nga internasyonalismo. Naibingay ni Joema iti internasyonal a komunidad ti pakasaritaan, kasasaad, rebolusyonaryo a kapadasan, ken masakbayan ti umili a Pilipino. Nagpanawagan isuna iti panagsinnuporta ken kooperasyon iti baet dagiti organisasyon iti Pilipinas ken dagiti organisasyon iti napanan na a pagilian.

KASO LABAN ITI DIKTADURA A MARCOS

Naiwarnak ti pakasaritaan ti biag ni Joema idi 1989 iti libro a *The Philippine Revolution: The Leader's View*. Naimbitaran isuna a mapan idiy US tapno idiaya ti libro, ngem kas idi immuna, pinaidaman isuna ti US iti *visa*. Inusar ti US ti linteg na a mangiparparit iti panagserrek iti US

dagiti mabigbig a komunista. Nagaplay manen isuna, ket saan manen nga inikkan ti US iti *visa*, idi 1991 ken 1992 tapno bisitaen na koma ti ina ken kabsat na nga addaan iti kanser. Kasta met, tapno umatendar iti konsultasyon ken panangusig iti kaso nga insampa na idi Marso 1986 laban kenni Marcos kasilpo iti panaglalsing iti karbengan a pangtao. Nangabak ti kaso ken pagbaybayaden ti korte ti pamilya Marcos iti agarup \$1 milyon danyos para kenni Joema. Kas iti dadduma pay a biktima ti panaglalsing iti pangtao a karbengan, awan ti naawat na a bayad. Kuna ni Joema, “Ti panangisampa iti kaso ket saan laeng nga usapin ti bayad, kaimportantean ditoy ti maikabil iti rekord ti rinibribu a kaso ti panaglalsing ti pasista a rehimen a Marcos iti pangtao a karbengan ken maipablaak daytoy iti intero a lubong.”

PANGTA ITI BIAG

Nagdeklara ni Aquino iti Total War laban iti rebolusyonaryo a puersa idi Pebrero 1987. Adu a *death squad* ti inwaras ti reaksyonaryo a gobyerno kadagiti syudad a nangiyaramid iti serye ti panagtambang ken panangpatay kadagiti progresibo a lider. Karaman ditoy ti panagtambang kenni Bernabe Buscayno wenna Komander Dante, dati nga NPA komander idi Hunyo 8, 1987 ken panangpatay kenni Lean Alejandro, Secretary General ti Bagong Alyansang Makabayan (BAYAN) idi Setyembre 20, 1987, kasta met iti innem pay a kandidato ti PnB, dagiti abugado para iti pangtao a karbengan, kdpay.

Lalo a kimmario ti agsasaruno a pangta iti biag ni Joema manipud iti RAM, loyalista ni Marcos, operatiba ti militar ken pulis, ken uray kadagiti grupo a *vigilante*. Iti Metro Manila ken sumagmamano a mayor a syudad, nangipinta ti RAM iti islogan a “Patayen ni Joema.” Mainayon iti politikal a riribuk dagiti nagsasaruno a kudeta dagiti soldado laban iti administrasyon nga Aquino.

Manipud 1986 inggana 1987, inusar ni Gen. Fidel Ramos ni Col. Victor Corpus, naminsan a nagbalin nga NPA komander, kas propagandista laban kenni Joema. Naglubid da kadagiti kinaulbod tapno ipabasol kenni Joema ti panagbalin nga utek iti panagbomba ti diktadura a Marcos iti rali ti

Liberal Party iti Plaza Miranda idi 1971.

Iti bangir dagiti pangta iti biag na, nagagar latta ni Joema nga agsubli iti Pilipinas. Katengnga ti tawen 1987 idi naawat ni Joema ti abiso dagiti kakadua para iti plano iti sikreto a panagsubli na iti Pilipinas. Inkeddeng ti panagsubli na iti maudi a paset ti tawen ngem gapu iti nadumaduma a rason, saan a natungpal ti plano.

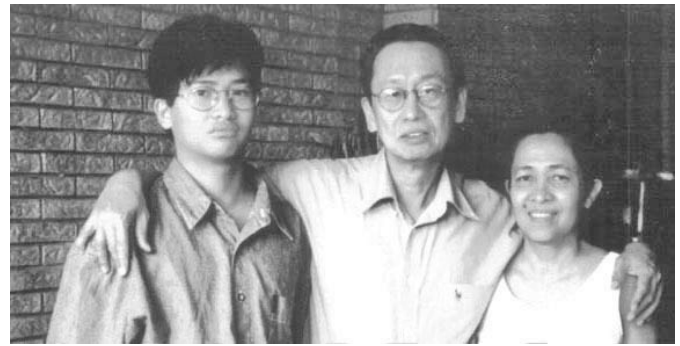
Maysa nga Oplan Jericho ti agpangpanggep a patayen dagiti lider ti CPP, NPA, ken NDF ti impakat ni Gen. Renato de Villa idi Enero 5, 1989. Kangrunaan a target daytoy ni Joema. Desperado ti rehimen a mangala kenni Joema. Idi Hulyo 1989, napatawan iti premyo a P1 milyon ti ulo ni Joema. Kagudua a milyon met para iti ulo ti asawa na. Nagkari met ni Col. Manuel Oxales, opisyal iti paniktik ti Philippine Army, iti \$200,000 kenni Henk Ruijgrok, maysa a reporter a Dutch, kasukat ti pannakaala na kenni Joema, nabiaq wenno natay, iti embahada ti Pilipinas iti Netherlands. Nagbalin a todo-todo met ti saywar, panangdadael, ken no ania dita a pammabasol kenni Joema.

ASYLUM

Kinasuan ti rehimen nga Aquino iti subersyon ni Joema ken kinansela ti pasaporte na idi Setyembre 16, 1988. Impagarup ti rehimen a patakyaan isuna ti Netherlands ken mapilitan nga agawid iti Pilipinas gapu iti panangkansela iti pasaporte na, iti kasta, agbalin a nalaklaka ti panangipabalud wenno panangpatay kenkuana.

Dimmawat ni Joema iti Netherlands iti *asylum* (panagsaluad laban iti panagaresto wenno panangpasubli iti naggapuan a pagilian) idi Oktubre 26, 1988 tapno lappedan ken paayen ti dakes a plano ti rehimen. Ngem agingga ita ket saan pay laeng a naaprobaran daytoy gapu iti presyur ti US.

Saan nga inaprobaran ti *Dutch Justice Ministry* ti aplikasyon na idi Hulyo 13, 1990. Binaliktad met daytoy ti sangay ti hustisya ti *Dutch Council of State* (kangatuan nga administratibo a korte ti Netherlands) ken binigbig na ni Joema kas maysa a *political refugee* idi Disyembre 17, 1992. Saan nga immannugot ti Dutch Ministry ket pinasingkedaan na ti desisyon na saan nga ikkan ni Joema iti *asylum*

Distiyero: da Joema ken Juliet Sison ken ni Jasm, buridek nga anak da

idi Marso 13, 1993. Pinasingkedaan met manen ti Dutch Council of State ti desisyon na idi Pebrero 21, 1995 a nangbigbig kenni Joema kas *refugee*. Ngem saan latta nga immannugot ti Dutch Justice Ministry idi Hunyo 4, 1996 ken intuyang na pay ti ipapanaw ni Joema iti Netherlands segun iti baro a linteg ti Netherlands kasilpo iti dayo. Nagapela ni Joema iti Korte idiaq idi Agosto 12, 1996. Binigbig laeng ti Dutch Ministry ken ti gobyerno a Dutch ti istatus na kas *political refugee* ken saanen kano a mapatakyaan idi 1997. Nagapela ni Joema iti *European Court of Human Rights* idi Pebrero 1998 ngem dimmanon iti uppat a tawen sakbay a nagdesisyon ti Korte a saan na nga awaten ti apela. Idi Setyembre 2002 laeng a naammuan ni Joema ti desisyon ti European Court. Ad-adda a nalappedan ti kiddaw nga *asylum* gapu iti panangitipon dagiti imperyalista iti nagan na iti listaan dagiti terorista idi 2002.

Saan a nalaka ti biag ni Joema kas distiyero. Agsasaruno dagiti pangta iti biag na, saan a sigurado ti istatus na iti pagilian nga ayan na, agarup limos ti gobyerno ti pangbiag na— dagitoy ti kasasaad nga inaldaw na a bakbaklayan ken lablabanan. Inuulbod dagiti pammadakes kenkuana a nanam-ay ti biag na, agpaspasyar laeng iti Europa, adda balay a mansyon, wenno agsala-sala laengen iti *disco*. ✎

Iti sumaruno: Panawen ti disorientasyon ken tignayan a panangilinteg